

XÂY DỰNG CHUẨN MỤC ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG CỦA CÁN BỘ, ĐẢNG VIÊN TRONG TÌNH HÌNH MỚI THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

TRẦN VĂN PHÒNG (*)

Tóm tắt: Bài viết góp phần chỉ rõ khái niệm chuẩn mực và các chuẩn mực đạo đức của cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh, như trung với Tổ quốc, hiếu với Nhân dân; cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư; những chuẩn mực ứng xử như đối với công việc, đối với người, đối với tự mình... Bài viết cũng đề xuất một số giải pháp xây dựng chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh đáp ứng yêu cầu của cách mạng Việt Nam trong tình hình mới.

Từ khóa: Cán bộ, đảng viên; chuẩn mực đạo đức cách mạng; tư tưởng Hồ Chí Minh.

Abstract: This article clarifies the concept of standards and the ethical standards required of cadres and Party members according to Ho Chi Minh's thought, including loyalty to the Fatherland and devotion to the People; diligence, thrift, integrity, righteousness and impartiality; as well as standards of conduct in relation to work, to others, and to oneself. The article also proposes several solutions for building the revolutionary ethical standards of cadres and Party members in accordance with Ho Chi Minh's thought so as to meet the requirements of the Vietnamese revolution in the new context.

Keywords: cadres; Party members; revolutionary ethical standards; Ho Chi Minh's thought.

Ngày nhận bài: 06/9/2025 Ngày biên tập: 16/10/2025 Ngày duyệt đăng: 19/11/2025

1. Chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Hiện nay, đất nước ta đang bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình phát triển của dân tộc, bối cảnh này đặt ra rất nhiều yêu cầu mới về chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên. Thực tế công tác xây dựng Đảng cho thấy vẫn còn “Một bộ phận cán bộ, đảng viên phai nhạt lý tưởng, giảm sút ý chí, ngại khó, ngại khổ, suy thoái về tư tưởng, chính trị, đạo đức, lối sống, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”⁽¹⁾. Trước thực tế đó, Đại hội XIII của Đảng đã đề ra nhiệm vụ “Tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức có

đủ phẩm chất, năng lực, uy tín, phục vụ nhân dân và sự phát triển đất nước”⁽²⁾. Tư cách cán bộ, đảng viên là vấn đề được Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cập đến cách đây cả 100 năm và tình hình hiện tại thêm một lần nữa đặt ra cho chúng ta nhiệm vụ phải từng bước xây dựng, hoàn thiện hơn nữa chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

Chuẩn mực chính là tiêu chuẩn, chuẩn mực khác với nguyên tắc và quy tắc, đó là cái được chọn để làm căn cứ đối chiếu, hướng theo đó mà làm. Chuẩn mực đạo đức cách mạng là những tiêu chuẩn đạo đức cách mạng và những tiêu chuẩn ứng xử đạo đức cách mạng có tính khuôn mẫu, mực thước được toàn Đảng, toàn quân, toàn dân ta thừa nhận, làm căn cứ, cơ sở để đánh giá và điều chỉnh hành vi ứng xử của cán bộ, đảng viên; là căn cứ để xác định việc nên làm và việc

(*) GS.TS; Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Ủy viên Hội đồng Lý luận Trung ương

(**) Bài viết trong Kế hoạch tuyên truyền những chủ đề lớn, trọng tâm hướng đến Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng

Hội thảo khoa học “Thực hiện chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, chiến sĩ Công an nhân dân trong giai đoạn mới”

không nên làm; giúp cán bộ, đảng viên với tư cách chủ thể đạo đức có căn cứ, cơ sở điều chỉnh hành vi ứng xử đạo đức của mình hướng tới chân - thiện - mỹ và phục vụ sự nghiệp cách mạng của Đảng. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh dùng khái niệm tư cách đạo đức của cán bộ, đảng viên - về thực chất cũng là chuẩn mực đạo đức của cán bộ, đảng viên. Đó là những chuẩn mực cơ bản sau:

Thứ nhất, trung với Tổ quốc, hiếu với Nhân dân. Đây là những chuẩn mực đạo đức đầu tiên và cao nhất đối với cán bộ cách mạng. Tuy nhiên, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh “ngày xưa trung là trung với vua. Hiếu là hiếu với cha mẹ mình thôi”; còn ngày nay, “trung là trung với Tổ quốc, hiếu là hiếu với nhân dân”⁽³⁾. Trung với Tổ quốc là trung thành với lợi ích của Tổ quốc, của dân tộc, của Đảng, với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa, trung thành với mục tiêu, chủ trương, đường lối của Đảng. Tiêu chuẩn này cũng đòi hỏi cán bộ, đảng viên phải quán triệt tinh thần “lợi ích của cá nhân nhất định phải phục tùng lợi ích của Đảng”. Nghĩa là phải đặt lợi ích của Đảng lên trên hết, lên trước hết. Vì lợi ích của Đảng, tức là lợi ích của dân tộc, của Tổ quốc. Vô luận

lúc nào, vô luận việc gì, đảng viên và cán bộ phải đặt lợi ích của Đảng ra trước, lợi ích của cá nhân lại sau”⁽⁴⁾.

Hiếu với dân là không chỉ yêu thương cha mẹ mình, “mà còn phải yêu thương cha mẹ người, phải cho mọi người đều phải biết thương cha mẹ”⁽⁵⁾. Trung, hiếu trong chuẩn mực đạo đức cách mạng gắn bó mật thiết với nhau và nhằm phục vụ mục tiêu độc lập dân tộc, hạnh phúc cho nhân dân. Trong bối cảnh tình hình quốc tế và trong nước có nhiều biến động, tác động nhiều chiều đến tâm tư, tình cảm, niềm tin của cán bộ, đảng viên, thì việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh càng trở nên quan trọng hơn bao giờ hết.

Thứ hai, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Cần, Kiệm, Liêm, Chính là gốc rễ của người cách mạng” - trong đó mỗi phẩm chất vừa có ý nghĩa độc lập, vừa gắn bó biện chứng với nhau, bổ sung và hoàn thiện cho nhau. Đây không chỉ là năm phẩm chất đạo đức riêng lẻ, mà là một hệ giá trị thống nhất, kết tinh tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh để xây dựng đội ngũ cán bộ “vừa hồng, vừa chuyên”, góp phần củng cố niềm tin của Nhân dân và bảo

đảm sự trong sạch, vững mạnh của Đảng trong mọi giai đoạn phát triển.

Cần, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh “là siêng năng, chăm chỉ, cố gắng dẻo dai”⁽⁶⁾; theo Người, “Cần không phải là làm xối”, mà là sự bền bỉ, kiên trì trong suốt quá trình phấn đấu. Cần phải đi đôi với kế hoạch, với tính toán khoa học để đạt hiệu quả cao nhất. Người chỉ rõ: “Công việc to nhỏ đều có điều nên làm trước, điều nên làm sau; nếu không có kế hoạch thì mất thì giờ, tốn công mà kết quả ít”. Như vậy, tính Cần không chỉ là làm việc chăm chỉ mà còn là lao động có tổ chức, có kỷ luật, hướng đến hiệu quả lâu dài.

Kiệm là “tiết kiệm, không xa xỉ, không hoang phí, không bừa bãi”. Chủ tịch Hồ Chí Minh ví Cần và Kiệm như “hai chân của con người”: Cần mà không Kiệm thì “làm chùng nào xào chùng ấy”, còn Kiệm mà không Cần thì “như cái thùng đựng ít nước mà không đổ thêm, lâu ngày sẽ khô cạn”. Theo Người, Kiệm không chỉ là tiết kiệm của cải, vật chất mà còn là tiết kiệm thời gian, sức lực và sức dân. Nhưng để Kiệm có kết quả thì phải khéo tổ chức công việc. Điều cần lưu ý là điểm mới trong quan niệm về Kiệm của Chủ tịch Hồ Chí Minh là “Tiết kiệm không phải là bủn xỉn. Khi không nên tiêu xài thì một đồng xu cũng không nên tiêu. Khi có việc đáng làm, việc lợi ích cho đồng bào, cho Tổ quốc, thì dù bao nhiêu công, tốn bao nhiêu của, cũng vui lòng. Như thế mới là *kiệm*. Việc đáng tiêu mà không tiêu là bủn xỉn, chứ không phải là kiệm. Tiết kiệm phải kiên quyết *không xa xỉ*”⁽⁷⁾.

Liên, theo Chủ tịch Hồ Chí Minh “là trong sạch, không tham lam”⁽⁸⁾, phải đi đôi với cần và kiệm. Người nhấn mạnh: “Chữ liên phải đi đôi với chữ kiệm. Cũng như chữ kiệm phải đi đôi với chữ cần. Có kiệm mới liên được. *Vì xa xỉ mà sinh tham lam*. Tham tiền của, tham địa vị, tham danh tiếng, tham ăn ngon, sống yên đều là bất liên”⁽⁹⁾. Liên thể hiện ở thái độ không vụ lợi, không tham tiền tài, danh vọng, địa vị; biết giữ mình trong sáng, không sa vào cám dỗ. Đặc biệt, đối với cán bộ, đảng viên, Chủ tịch Hồ Chí Minh coi Liên là phẩm chất nêu gương: “Cán bộ phải thực hành chữ liên trước để làm kiểu mẫu cho

dân”. Trên cơ sở Cần, Kiệm, Liêm, Chủ tịch Hồ Chí Minh xem Chính là biểu hiện cao nhất của nhân cách. Chính là “không tà”, là thẳng thắn, đứng đắn trong suy nghĩ và hành động. Người khẳng định: “cần, kiệm, liêm là gốc rễ của chính. Nhưng một cây cần có gốc rễ, lại cần có ngành, lá hoa, quả mới là hoàn toàn. Một người phải cần, kiệm, liêm, nhưng còn phải chính mới là người hoàn toàn...”⁽¹⁰⁾, đây chính là thước đo tổng hợp của đạo đức - kết tinh từ ba phẩm chất trước đó.

Chí công vô tư là đỉnh cao của đạo đức cách mạng, là làm bất cứ việc gì cũng phải nghĩ về Tổ quốc, dân tộc, Đảng trước hết. Cán bộ, đảng viên phải “Đem lòng chí công vô tư mà đối với người, đối với việc”⁽¹¹⁾. Trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta được hiểu với nghĩa quyền lợi và nghĩa vụ của mọi người bao giờ cũng gắn liền với xã hội, hoạt động của cá nhân phải trên cơ sở nền tảng của xã hội, vì xã hội, trong đó có quyền lợi trực tiếp của bản thân mình. Mọi người phải đặt lợi ích chung của tập thể, của quốc gia, dân tộc trên lợi ích cá nhân. Cán bộ, đảng viên nói chung, cán bộ lãnh đạo, quản lý nói riêng không vì quyền lợi (nhất là quyền lợi không chính đáng) của riêng mình mà phạm đến lợi ích tập thể, lợi ích quốc gia. Bởi theo Người, nếu “Lòng mình chỉ biết vì Đảng, vì Tổ quốc, vì đồng bào thì mình sẽ tiến tới chỗ chí công vô tư. Mình đã chí công vô tư thì khuyết điểm sẽ càng ngày càng ít, mà những tính tốt như sau, ngày càng thêm. Nói tóm tắt, tính tốt ấy gồm có năm điều: nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm”⁽¹²⁾.

Thứ ba, về chuẩn mực ứng xử của cán bộ, đảng viên, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu: 1) Đối với mình, không được tự kiêu, tự đại; luôn luôn cầu tiến bộ; luôn luôn tự kiểm điểm, tự phê bình; “Tự mình phải chính trước, mới giúp được người khác chính. Mình không chính mà muốn người khác chính là vô lý”⁽¹³⁾. 2) Đối với người, “Chớ nịnh hót người trên. Chớ xem khinh người dưới. Thái độ phải chân thành, khiêm tốn, phải thật thà đoàn kết. Phải học người và giúp người tiến tới. Phải thực hành chữ Bác - Ái”⁽¹⁴⁾. 3) Đối với việc, người cán bộ, đảng viên luôn phải đặt lợi ích của Tổ quốc,

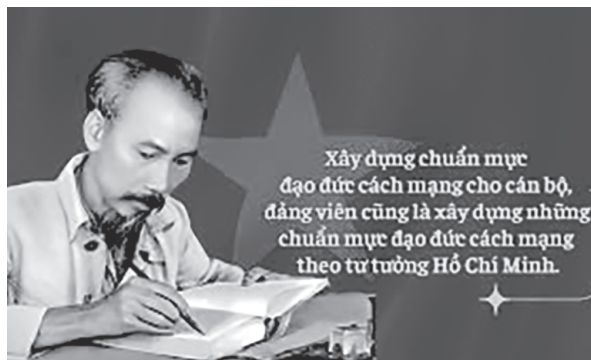
dân tộc, của Đảng lên trên hết. Người căn dặn cán bộ, đảng viên: “Phải để công việc nước lên trên, trước việc tư, việc nhà. Đã phụ trách việc gì, thì quyết làm cho kỳ được, cho đến nơi, đến chốn, không sợ khó nhọc, không sợ nguy hiểm. Bất kỳ việc to, việc nhỏ, phải có sáng kiến, phải có kế hoạch, phải cẩn thận, phải quyết làm cho thành công. Việc thiện thì dù nhỏ mấy cũng làm. Việc ác thì dù nhỏ mấy cũng tránh. Việc gì có lợi cho mình, phải xét nó có lợi cho nước không? Nếu không có lợi mà có hại cho nước thì quyết không làm. Mỗi ngày cố làm một việc lợi cho nước (lợi cho nước, tức là lợi cho mình), dù là việc nhỏ, thì một năm ta làm được 365 việc. Nhiều lợi nhỏ cộng thành lợi to”⁽¹⁵⁾.

Đạo đức cách mạng là một trong những giá trị cốt lõi của cán bộ, đảng viên; là yếu tố quan trọng tạo nên giá trị, vị thế, uy tín của cán bộ, đảng viên trong xử lý các mối quan hệ xã hội và trong công việc. Bên cạnh yếu tố trí tuệ, tài năng, chuẩn mực đạo đức giúp cán bộ, đảng viên làm việc có mục đích, luôn kiên định và giữ vững mục tiêu, lý tưởng, thấy rõ bổn phận và trách nhiệm, điều chỉnh hành vi ứng xử, trong bất cứ hoàn cảnh nào khi gặp khó khăn, gian khổ, thất bại cũng không sợ hãi, chán nản, lùi bước. Trong điều kiện của kỷ nguyên mới với những yêu cầu, nhiệm vụ mới, cán bộ, đảng viên phải “dám nghĩ, dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm, dám đổi mới sáng tạo, dám đương đầu với khó khăn, thử thách và quyết liệt trong hành động vì lợi ích chung”⁽¹⁶⁾.

2. Xây dựng chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên thời kỳ mới theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Để xây dựng, hoàn thiện chuẩn mực đạo đức cho cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh đáp ứng yêu cầu của cách mạng Việt Nam trong thời kỳ mới, cần thực hiện tốt các giải pháp cơ bản sau:

Một là, mỗi cán bộ, đảng viên căn cứ vào vị trí, chức năng, nhiệm vụ cụ thể của mình phải cụ thể hóa được các tiêu chí trung với nước, hiếu với dân, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư và có thái độ ứng xử với mình, với người và với việc cho phù hợp. Nghĩa là phải

xây dựng được đạo đức công vụ, đạo đức nghề nghiệp gắn với chức năng, nhiệm vụ của bản thân. Đồng thời phải nghiên cứu, bổ sung, hoàn thiện các giá trị đạo đức cách mạng theo tinh thần “Đảng ta là đạo đức, là văn minh” cho phù hợp điều kiện mới và truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc. Xây dựng các chuẩn mực đạo đức làm cơ sở cho cán bộ, đảng viên tự điều chỉnh hành vi ứng xử trong công việc hàng ngày. Đẩy mạnh giáo dục đạo đức cách mạng, đạo đức công vụ, đạo đức nghề nghiệp, nâng cao ý thức tu dưỡng, rèn luyện và thực hành đạo đức cách mạng, đạo đức công vụ, đạo đức nghề nghiệp.

Hai là, phát huy vai trò của Nhân dân trong xây dựng chuẩn mực đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên. Bởi lẽ, như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã căn dặn “so với số nhân dân thì số đảng viên chỉ là tối thiểu, hàng trăm người dân mới có một đảng viên. Nếu không có nhân dân giúp sức thì Đảng không làm được việc gì hết... rời xa dân chúng là cô độc. Cô độc thì nhất định thất bại”⁽¹⁷⁾. Hơn nữa, nếu chúng ta lôi cuốn được nhân dân tham gia kiểm tra, giám sát, phòng, chống những biểu hiện suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong cán bộ, đảng viên thì việc xây dựng, hoàn thiện chuẩn mực đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên sẽ hiệu quả hơn. Điều lệ Đảng Cộng sản Việt Nam đã chỉ rõ đảng viên có nhiệm vụ “Liên hệ chặt chẽ với nhân dân, tôn trọng và phát huy quyền làm chủ của nhân dân; chăm lo đời sống vật chất, tinh thần và bảo vệ quyền lợi chính đáng của nhân dân”⁽¹⁸⁾. Báo cáo của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII về các Văn kiện trình Đại hội XIII của Đảng đã

rút ra bài học kinh nghiệm vô cùng quý báu, đó là “Trong mọi công việc của Đảng và Nhà nước, luôn xác định “dân là gốc”, thật sự tin tưởng, tôn trọng và phát huy quyền làm chủ của nhân dân; kiên trì thực hiện phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”. Nhân dân là trung tâm, là chủ thể của công cuộc đổi mới; mọi chủ trương, chính sách phải thực sự xuất phát từ cuộc sống, nguyện vọng, quyền và lợi ích chính đáng của nhân dân”⁽¹⁹⁾. Khoản 3, Điều 6 Luật Cán bộ, công chức năm 2025 nêu rõ cán bộ, công chức có nghĩa vụ “Liên hệ chặt chẽ với Nhân dân, tôn trọng, lắng nghe ý kiến và chịu sự giám sát của Nhân dân”.

Ba là, tăng cường công tác kiểm tra, giám sát, thi hành kỷ luật Đảng với chủ trương “Tiếp tục xây dựng, hoàn thiện các quy định, quy chế nhằm giữ nghiêm kỷ luật, kỷ cương, nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác kiểm tra, giám sát”⁽²⁰⁾ và bảo đảm đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên. Cải tiến, đổi mới phương pháp, quy trình, kỹ năng công tác kiểm tra, giám sát, kỷ luật Đảng, bảo đảm khách quan, dân chủ, khoa học, đồng bộ, thống nhất, thận trọng, chặt chẽ, khả thi. Trong đó, tập trung vào cơ chế, biện pháp, chủ động phát hiện sớm để phòng ngừa, ngăn chặn các khuyết điểm, vi phạm của tổ chức Đảng và đảng viên, có chế tài phòng ngừa, xử lý nghiêm minh các hành vi vi phạm kỷ luật Đảng, trên cơ sở đó tăng cường xây dựng Đảng về đạo đức; có cơ chế sàng lọc, thay thế kịp thời những người không hoàn thành nhiệm vụ, vi phạm pháp luật, đạo đức công vụ, đạo đức nghề nghiệp, bị xử lý kỷ luật, không còn uy tín đối với Nhân dân.

Bốn là, phát huy tinh thần tích cực, chủ động và thực hiện nghiêm túc Quy định số 08-QĐi/TW ngày 25/10/2018 về trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên, trước hết là Ủy viên Bộ Chính trị, Ủy viên Ban Bí thư, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương. Quy định số 08-QĐi/TW nêu rõ chức vụ càng cao càng phải gương mẫu trong xây dựng chuẩn mực đạo đức cách mạng. Mỗi cán bộ, đảng viên tự giác nêu gương để khẳng định vai trò tiên phong, gương mẫu, tạo sự lan tỏa những tấm gương sáng về đạo đức cách mạng, đạo đức

công vụ, đạo đức nghề nghiệp. Đồng thời, tăng cường đấu tranh chống các quan điểm, hành vi phản đạo đức, phi đạo đức. Cổ vũ, biểu dương các gương sáng đạo đức tạo ảnh hưởng sâu, rộng trong Đảng và ngoài xã hội. Tăng cường kỷ luật, kỷ cương hành chính, nâng cao trách nhiệm của người đứng đầu và của cán bộ, đảng viên, viên chức.

Qua những điểm lập luận trên cho thấy, để đáp ứng yêu cầu xây dựng Đảng trong sạch vững mạnh, toàn diện thì việc xây dựng được chuẩn mực đạo đức cách mạng cho cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh có ý nghĩa vô cùng quan trọng. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ sức có mệnh mới gánh được nặng và đi được xa, cán bộ cách mạng phải có đạo đức cách mạng làm nền tảng, mới hoàn thành được nhiệm vụ cách mạng vẻ vang, đồng thời, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được Nhân dân. Quán triệt tinh thần đó, Quy định số 144-QĐ/TW ngày 09/5/2024 của Bộ Chính trị về “Chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên trong giai đoạn mới” được ban hành có ý nghĩa sâu sắc, góp phần phát huy sức mạnh nội sinh của Đảng và cả hệ thống chính trị trong xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên có đủ phẩm chất, năng lực, uy tín, phục vụ nhân dân và sự phát triển đất nước./.

Ghi chú:

(1), (2), (16), (19), (20) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.92, tr.178, tr.179, tr.27-28, tr.188.

(3) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 6, Nxb CTQG-ST, H.2011, tr.126.

(4), (11), (12), (17) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 5, sđd, tr.290-291, tr.217, tr.291, tr.278.

(5), (6), (7), (8), (10), (13), (14), (15) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 6, sđd, tr.126, tr.118, tr.123, tr.126, tr.129, tr.130, tr.130-131, tr.131.

(9) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 6, sđd, tr.126.

(18) Điều lệ Đảng Cộng sản Việt Nam, Nxb CTQG-ST, H.2016, tr.9.